

Oktober 2012

FAKTA: KONSEKVENSER VED EN FORHØJELSE AF SPIRITUSAFGIFT

Det har politisk været debatteret de seneste måneder, om afgifterne på spiritus bør forhøjes for at sænke spiritusforbruget. Det er VSOD's vurdering, at denne debat – og de fremførte argumenter for at forhøje afgifterne – i en vis udstrækning har været præget af faktisk forkerte oplysninger. Dette notat opsummerer kort fakta om forbrug af og priser på spiritus.

Intuitivt kan man foranlediges til at tro, at lavere priser på spiritus vil medføre et højere forbrug. Dette er imidlertid ikke tilfældet. Derimod viser fakta, at hverken lavere priser eller øget købekraft giver højere spiritusforbrug. Samtidig viser fakta, at højere afgifter giver øget grænsehandel, som medfører hamstring og merforbrug. Dette er illustreret af grafen nedenfor, som viser et fald i spiritusforbrug i forlængelse af afgiftsnedsettelsen i 2003.

FAKTA OPSUMMERET (uddybet på de følgende sider)

Lavere afgifter giver ikke højere spiritusforbrug

- Siden afgiftsnedsettelsen på spiritus i 2003 er forbruget af spiritusholdige produkter faldet.

Øget købekraft giver ikke højere spiritusforbrug

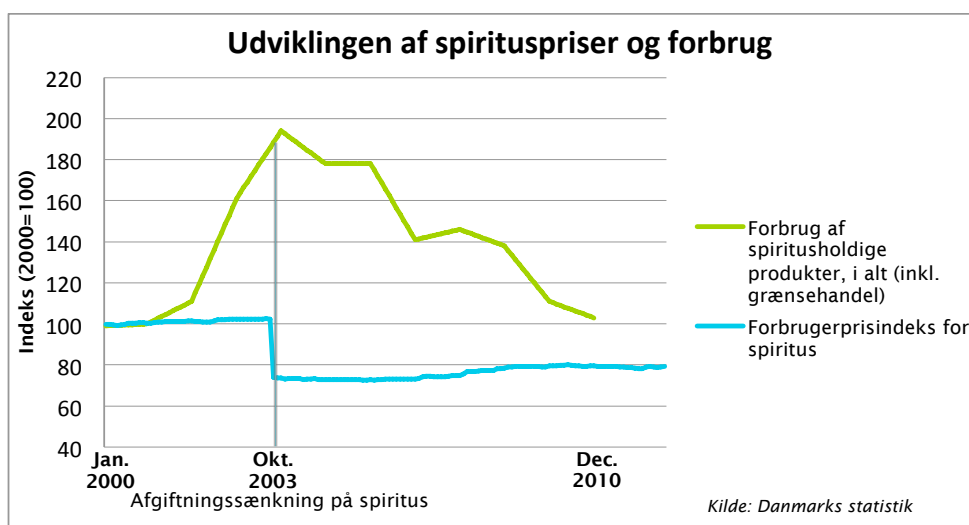
- Mens købekraften er øget med en faktor 3 siden 70'erne, har spiritusforbruget i det store hele været på samme niveau. Dog faldende de seneste år.

Højere afgifter giver mere grænsehandel samt hamstring og merforbrug

- Afgiftsnedsettelsen i 2003 medførte et fald i grænsehandlen, hvormed man samtidig undgik hamstring og merforbrug. Øget salg i Danmark gav lavere forbrug.

Højere priser ændrer forbrugsvaner, men nedsætter ikke forbruget

- Analyser af forbrugsvaner i forbindelse med afgiftsforhøjelser viser ikke nedsat forbrug men substituering til billigere produkter.

FOREBYGGELSE BØR BASERES PÅ EVIDENS OG FAKTA

VSOD er naturligvis ikke modstander af tiltag, som fremmer folkesundheden. Tværtimod er det VSOD's holdning, at alkohol bør indtages ansvarligt, som en del af et aktivt og sundt liv. I den henseende er VSOD en stærk fortaler for en lang række forebyggelsesindsatser for at fremme ansvarligt alkoholindtag – bl.a. folkeoplysning, alkoholpolitikker på uddannelsesinstitutioner og arbejdspladser, ansvarlig markedsføring, m.m. Af samme årsag er VSOD aktiv i Alkoholreklamenævnet og støtter det forebyggelsesarbejde, som GODA (Gode alkoholvaner) udfører overfor børn, unge, forældre og uddannelsesinstitutioner.

Imidlertid er det afgørende at handle på baggrund af viden. Helt på linje med Sundhedsstyrelsens nye forebyggelsespakker til kommunerne er det VSOD's holdning, at forebyggelsesarbejdet skal foregå i henhold til evidens og fakta. I det konkrete tilfælde modsiger fakta argumentet om, at højere afgifter på spiritus vil medføre et lavere forbrug.

LAVERE AFGIFTER GIVER IKKE HØJERE SPIRITUSFORBRUG

1. oktober 2003 blev afgiften på spiritus sænket fra 275 kr. pr. liter ren alkohol til 150 kr. pr. liter ren alkohol. Som grafen ovenfor viser, så faldt forbruget af spiritus kort efter afgiftssænkningen i 2003 og er fortsat faldende. Lavere afgifter på spiritus resulterede altså ikke i et højere forbrug blandt danskerne. Derimod medførte lavere afgifter på spiritus et faldende forbrug.

Hvis man ser på tallene i skatteministeriets grænsehandelsrapport fra 2010¹, som ser på forbruget af ren alkohol og ikke på forbruget af spiritusholdige produkter, kan man ikke se den samme markant faldende tendens. Imidlertid mener VSOD ikke, at forbruget af ren alkohol afspejler forbrugsadfærden, da man ikke køber ren alkohol men derimod spiritusholdige produkter. Grafen ovenfor giver således et mere retvisende billede af ændringer i forbrugsadfærden i forbindelse med afgiftsnedsættelsen på spiritus.

Uanset hvilken opgørelsesmetode man benytter, så viser tal fra både Danmarks Statistik² og OECD³, at det samlede forbrug af spiritusholdige produkter har været faldende siden 2003.

Der er ikke indikationer for, at højere afgifter vil give et lavere forbrug af spiritusholdige produkter. Tværtimod gav lavere afgifter et fald i forbruget af spiritusholdige produkter.

ØGET KØBEKRAFT GIVER IKKE HØJERE SPIRITUSFORBRUG

I en analyse bragt i dagbladet Politiken august 2012 fastslår professor i nationaløkonomi ved RUC Hans Aage, at "sammenhængen mellem alkoholforbrug og priser og sammenspillet med andre forhold langt fra er oplagt" (20.08.2012, Politiken). Universitetsprofessoren har analyseret danskernes forbrug af alkohol og dødelighed fra 1975 til i dag, og konkluderer at der ikke er en entydig sammenhæng mellem pris, forbrug og sundhed. Siden 1975 har der således været en samlet stigning i alkoholkøbekraften, som svarer til en faktor 3. Alligevel har alkoholforbruget været stort set uændret igennem hele perioden.

Analysen viser, at højere afgifter, som vil medføre et fald i købekraften ift. spiritus, ikke vil få afgørende betydning for forbruget.

¹ 01.05.2010, SKM "Status over grænsehandel", s. 47: http://www.skm.dk/public/dokumenter/samlet_graens_2010.pdf

² Opgørelsen af det afgiftsbelagte salg af alkohol fra DST indeholder til og med 2005 også alkoholsodavand baseret på den pågældende type alkohol, hvilket er med til at forklare faldet i forbruget i 2006. Det ændrer dog ikke på den generelle tendens, at forbruget af spiritus er faldet på trods af et lavere prisniveau.

³ <http://www.oecd.org/health/healthpoliciesanddata/oecdhealthdata2012-frequentlyrequesteddata.htm>

HØJERE AFGIFTER GIVER MERE GRÆNSEHANDEL, HAMSTRING OG MERFORBRUG

Tal fra Skatteministeriet og Danmarks Statistik viser, at konsekvensen af afgiftsnedsættelsen på spiritus i 2003 medførte øget salg i Danmark og mindre grænsehandel. Dette fremgår af Skatteministeriets grænsehandelsrapport fra 2010:

*"Den 1. oktober 2003 blev afgiften på spiritus sat ned med 43,75 kr. pr. flaske 70 cl 40 pct. vol. for at dæmme op for den potentielle stigning i grænsehandlen, som kunne opstå ved ophør af 24-timersreglen (...) Nedsættelsen forhindrede en kraftig stigning i grænsehandlen og var effektiv nok til at sende en del af grænsehandlen hjem til danske butikker."*⁴

Parallelt med mindre grænsehandel og øget salg i Danmark faldt spiritusforbruget. Årsagen til dette er hamstring: Erfaringen viser nemlig, at grænsehandelskunder køber stort ind og fylder både bilen og traileren op med varer. Storindkøb øger tilgængeligheden i hjemmet og dermed risikoen for et højere forbrug. Dette aspekt understøttes af tallene fra Skatteministeriet og Danmarks Statistik, som viser, at mindre grænsehandel giver lavere forbrug.

Nye tal fra Skatteministeriets grænsehandelsrapport fra 2012⁵ bekræfter, at en afgiftsstigning på spiritus vil medføre øget grænsehandel og dermed provenutab: *"Ud fra et rent skatteøkonomisk hensyn er der derfor argumenter for at nedsætte afgifterne på disse varer"* (bl.a. spiritus). Dette skyldes, at afgiften på spiritus er væsentlig højere end på andre nydelsesmidler, og derfor giver selv små ændringer i afgiften store ændringer i grænsehandlen. Omvendt er der derimod provenuindtægter at hente, hvis man sænker spiritusafgiften.

I grænsehandelsrapporten anbefales imidlertid ikke en afgiftsnedsættelse, fordi *"der er andre hensyn – særligt sundhedsmæssige – som tilsiger, at det høje afgiftsniveau fastholdes."*⁶ Denne konklusion kan VSOD ikke tilslutte sig, jfr. argumentationen i dette notat, som viser, at netop høje afgifter kan være kontraproduktive i forhold til sundhedshensyn, fordi øget grænsehandel medfører hamstring og øget forbrug.

Lavere afgifter giver mindre grænsehandel, øget hjemmesalg og lavere forbrug. Omvendt giver højere afgifter mere grænsehandel, mere hamstring og øget forbrug.

HØJERE PRISER ÆNDRER FORBRUGSVANER, MEN NEDSÆTTER IKKE FORBRUGET

Erfaringer fra fedtafgiften viser, at det samlede forbrug af usunde varer ikke er faldet markant med introduktionen af den nye afgift. Tal fra analyseinstituttet Nielsen viser, at salget af fødevarer i de kategorier, hvor fedtafgiften har ramt hårdest, kun er faldet 0,4% fra oktober 2011 til juli 2012⁷. Dette udfald forklares ved, at danskerne i stedet for at købe mindre mængder af de usunde varer, køber dårligere kvalitet. VSOD forventer, at den samme tendens til substituering til billigere spiritus af dårligere kvalitet, vil gøre sig gældende i tilfælde af en afgiftsstigning på spiritus.

Samlet set vil en afgiftsstigning på spiritus ikke ændre mærkbart på et allerede faldende forbrug, men vil i stedet foranledige substituering til billigere spiritus af dårligere kvalitet.

⁴ 01.05.2010, SKM "Status over grænsehandel", s. 47: http://www.skm.dk/public/dokumenter/samlet_graens_2010.pdf

⁵ 26.10.2012, SKM "Status over grænsehandel," s. 17 <http://www.skm.dk/public/dokumenter/presse/graensehandelsrapport2012.pdf>

⁶ 26.10.2012, SKM "Status over grænsehandel," s. 17 <http://www.skm.dk/public/dokumenter/presse/graensehandelsrapport2012.pdf>

⁷ 17.08.2012, epn.dk: <http://epn.dk/samfund/politik/article4811125.ece>